

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Små skolors betydelse i glesbygden

Ved

Karl Jan Solstad

Nordlandsforskning, Bodø

Litt generelt om skulenedleggingar i Noreg

- Perioden 1970-85: Svært få nedleggingar. Berre når elevgrunnlaget svikta.
- Grunnar:
 - Ny forskning frå mange land viste små skular som gode arenaer for læring.
 - Negative sider ved nedleggingane for elevane si velvære og fysiske utvikling, for bygdesamfunna som mista skulen.
 - Særleg uheldig for elevar og samfunn når elevar måtte bu heimefrå i skuleveke.

Tilfellet Rødøy

- Ein sentral ungdomsskule for heile kommunen. Elevar frå i alt 10 skular på øyer og frå veglause fjordbygder måtte bu på internat på sentralskulestaden. Helgeskyss på opp til 40 km over ope hav.
- Protestar frå folk. Distriktslege peika på uheldige medisinske og mentalhygieniske konsekvensar for elevane.
- 1975: Forsøksordning med ungdomsskulesteg knytt til kvar av dei 10 barneskulane, med berre frå 2-3 til 8-10 ungdomsskuleelevar ved kvar slik skule. Innhaldet i skulen skulle tilpassast betre dei lokale forholda.

Rødøyprosjektet – forskingsmessig oppfølging

- Skolerultat: Elevane ved dei små skulane på same nivå som dei på den større u-skulen, og vesentleg betre enn tilsvarande elevar som tidlegare måtte internerast på skulestaden.
- Valfagstilboda eit problem. Mykje kreativitet, mellom anna ved bruk av brevskular for å kunne utvide tilbodet.
- Sosiale tiltak på tvers av skular: musikk, idrottsarrangement.
- Det å få den aktive gruppa av 13-16-åringar tilbake til bygda eit stort aktivum.
- Stor variasjon frå det eine til det andre lokalsemfunnet m.o.t. kor vellukka oreninga var.
- Ordninga gjeld enno for dei fleste av desse samfunna.

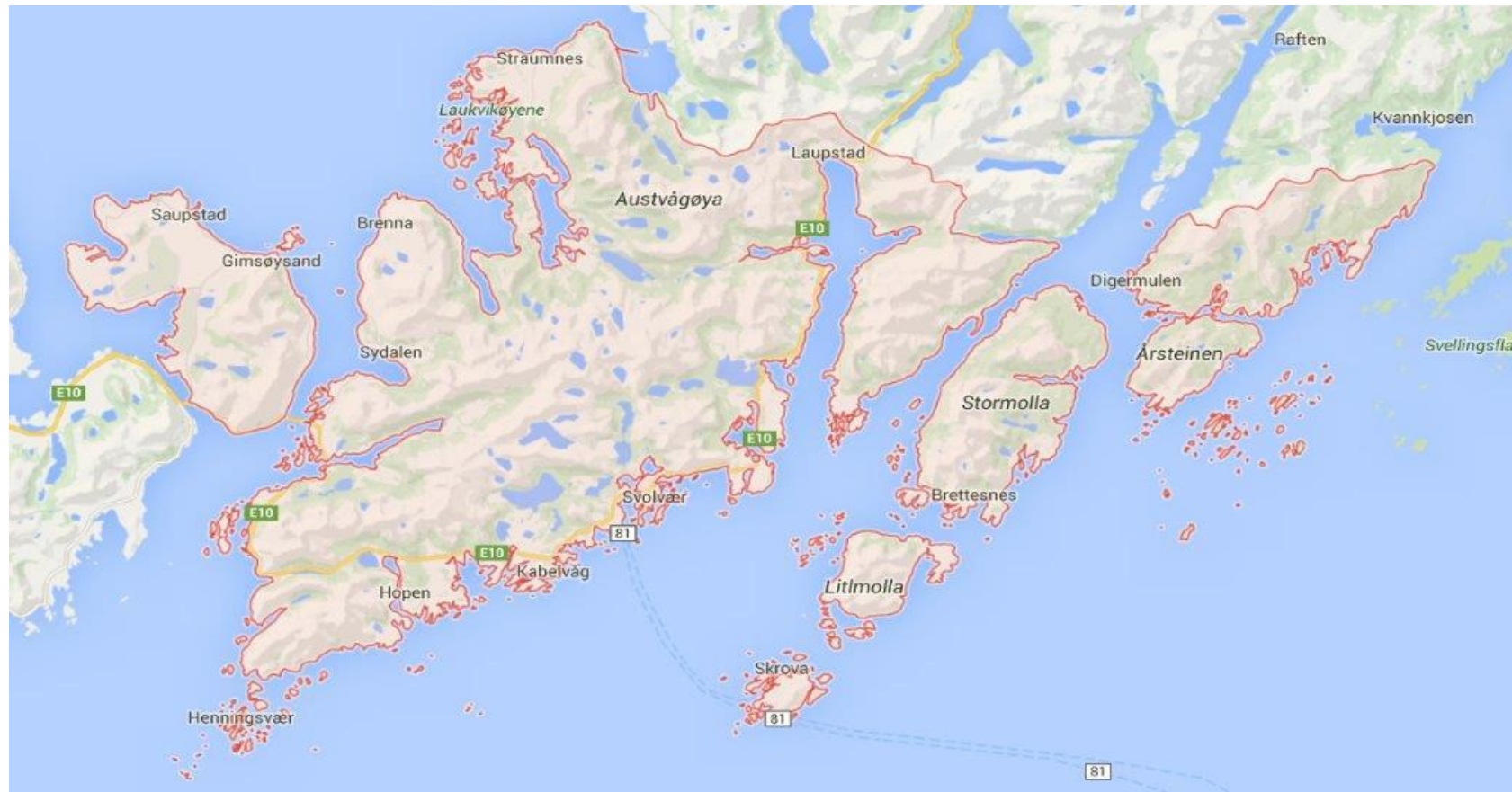
Frå om lag 1990: Nye nedleggingar i stor skala.

- Hovudgrunn: Kommunane fekk i 1986 det fulle økonomiske ansvaret for skuledrifta.
- Frå 1990 om lag 50 nedlagde skular per år på landsbasis, dei fleste små med mindre enn 20 elevar.
- For 110 «grisgrendte» (=glesbygds-) kommunar synest skuletalet å bli halvert frå 1990 til 2020.
- Medan Noreg var fattig (før ca 1980), blei ikkje skular lagde ned av økonomiske grunnar. No skjer de i stor stil.
- Som regel lokal mobilisering mot nedlegging. Mange kommunar vil ha fagleg «hjelp». Vi skal sjå på eitt slikt tilfelle:

Vågan kommune i Lofoten.

Elevtal for alle skolene i Vågan 2015-16

Års-kull	Diger-mulen	Gimsøy	Hen. Vær	Kabelv. b+u	Lauk-vik	Laup-Stad	Skrova	Svol-vær	Sydal	Sum
1.-4.	16	4	14	135	16	9	5	216	10	425
5.-7.	0	8	12	98	19	8	5	165	9	324
8.-10.	3	6	25	94	10	3	3	163	7	314
Sum	20	17	51	327	45	20	13	544	26	1063

Resultat på nasjonale prøver 8. klasse. «Småskolane» er alle dei sju skolene utanom tettstadene Svolvær og Kabelvåg.

Prøveår	Skole/-gruppe	Lesing		Regning		Engelsk	
		M	n	M	n	M	n
2014-2015	Hele Vågan	50	87	48	88	49	87
	Svolvær	49	45	48	47	48	47
	Kabelvåg	48	20	45	20	51	18
	«Småskolene»	54	22	51	21	50	22
2015-2016	Hele Vågan	49	108	49	115	48	115
	Svolvær	50	57	50	58	50	58
	Kabelvåg	47	36	47	36	47	36
	«Småskolene»	50	15	50	21	44	21

Vurderingar av fagleg kvalitet ved småskolane

- **Rektorar og lærarar sine vurderingar**

Positivt: Nær og tett oppfølging av den enkelte elev. Elevane lærer i lag, eldre og yngre. «Oppvekstsenter», så tett smrb. med barnehage. *Utfordringar:* Tilbod valfag. Timetal red. til minimum. Nye kompetansekrav i faga norsk, matte og engelsk eit problem. – Ref. til rektor med røynsler frå store skular.

- **Foreldre sine vurderingar**

Positivt: «Få elevar og gode lærarar gjev ein god skole.» Store og mindre elever i lag. El. får frigjort energi til læring og fritidssysler når skolen på heimstaden. *Utfordringar:* Knappe ressursar til valfag, men ambulerande lærar eller fjernund. kan nyttast meir. Få elevar i de «gøy» timane. *Konklusjon:* Dei positive sidene meir enn veg opp for minussidene.

- **Elevane sine vurderingar**

Positivt: Set pris på tett oppfølging av lærar. Kjenner seg trygge. Positivt ned eldre og yngre elevar i same klasse. *Negativt:* Kan sakne fleire jamaldringar i gym.- og debatt-timar. Valfag. *Konklusjon:* Det er veikskarar, men ulempene med lang transport til større skole større. Førstevalet er å bli her.

Vurderingar av sosialt miljø

- **Positive sider:**

Aksept for å vere seg sjølv, den du er. Samvær på tvers av alder. Lite mobbing. Lite press på utsjåande, på (dyre) klede. Godt samhald. Lærer og praktiserer omsorg. Saman på tvers av alder òg i fritida. Mykje vaksenkontakt.

- **Negativt:**

Kan bli litt aleine. (Fellesarrangement idrett/musikk/reint sosialt med andre skolar verdsett. Også viktig kontakten via Internett, sosiale media.) Kan bli «sett» for mykje. (Ikkje mogleg å stikke seg bort.)

- **Konklusjon:**

Dei sosiale veikskapane mindre enn ulempene med lang skuleskyss.

Vurderingar av kva skulen har å seie for lokalsamfunnet

- Avgjerande for at folk vil bu på i bygda/grenda. Far: «Då vi fekk unga, flytta vi frå Tromsø og hit. Det hadde vi aldri gjort om det ikkje var skule her.»
- Skolen fritidsarena møteplass for heile bygda.
- Skolen utgangspunkt for skirenn, orientering og andre friluftssarrangement.
- Omfattande oppslutning om dugnadsarbeid på og for skolen fordi skole er viktig for alle (ikkje berre for elevane og deira foreldre).

Kommunalt vedtak: Dei små skulane får leve vidare!

- **Økonomi:** Sidan det her ikkje var snakk om å leggje ned heile skulane, men berre ungdomssteget (årsstega 8-10) var den økonomiske vinninga ved nedlegging ikkje stor.
- **Kommunestyret:** Takk vere at ordføraren gjekk mot sitt eige parti blei, det avgjort at gjeldande skulestruktur skulle førast vidare.
- Eit uvanleg resultat av ei skulenedleggingssak i Noreg i dag.

